

УДК 330.342:167.1 Проф. Г.І. Башнянин, д-р екон. наук; доц. О.С. Вербова, канд. екон. наук; асист. О.М. Швець, канд. екон. наук; доц. Є.А. Рехлецький, канд. екон. наук – Львівська КА; доц. Г.С. Третяк, канд. екон. наук – Львівський РІДУ УАДУ при Президентові України

ДЕРЕГУЛЮВАЛЬНА ЕЛАСТИЧНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: ВПЛИВ ФАКТОРА ЧАСУ

Досліджуються проблеми ефективності дерегулювання економічних систем в перехідних економіках. Окреслено вплив фактора часу на дерегулювальну еластичність економічних систем.

Prof. G.I. Bashnyanyn.; assoc. prof. O.S. Verbova.; assist. O.M. Schvets, assoc. prof. E.A. Rekhleckiy – L'viv commercial academy; assoc. prof. Tretyak G.S. – Lviv regional institute of the state management UASM beside President of Ukraine

The deregulation elasticity of the economical systems: the influence of the factor of time

It is researches problems the effectiveness of the deregulation of economical systems in transition economies. It is outlines influence of the factor time into the deregulation elasticity of the economical systems.

I. Вступ

Дослідження проблем ефективності дерегулювальних процесів економічних систем будь-якого (розвиненого і перехідного) типу повинно базуватися як на теоретико-методологічній основі, так і на попередньому загальному аналізі регулювальних процесів, які виражені як теоретична і практична передумова становлення та розвитку практики дерегулювання. Загалом регулювання є процесом встановлення тими чи іншими методами відповідності між структурою суспільних потреб і структурою суспільного виробництва, тобто як процес визначення основних пропорцій економічного розвитку. Зміст поняття "регулювання" економічних систем у сучасній економічній літературі трактується неоднозначно. Виділяють принаймні два основні трактування цього поняття: вузьке і широке. У широкій інтерпретації регулювання економічних систем – це встановлення певних пропорцій економічного розвитку різними методами, починаючи від власне ринкових і закінчуючи адміністративними чи державно-адміністративними (адміністративно-державними). А в своєму вузькому значенні регулювання економічних систем – це процес встановлення пропорцій економічного розвитку адміністративно-державними методами, тобто процес державного втручання тими чи іншими методами в економічну діяльність.

Дерегулювання потрібно розглядати як певну реакцію держави на надмірне державне регулювання тих чи інших економічних систем. А тому теоретичний аналіз першої повинен базуватися хоча б на загальному дослідженні становлення та розвитку практики державного регулювання тих чи інших економічних систем.

II. Постановка завдання

Метою статті є окреслити вплив фактора часу на дерегулювальну еластичність економічних систем.

III. Результати

Одним із фундаментальних факторів впливу на дерегулювальну еластичність (ефективність) економічних систем є фактор часу, тобто тривалість ринкового періоду функціонування чи аналізу тих чи інших економічних систем. Вказаний фактор діє не самостійно, а впливаючи на характер чи силу дії інших факторів, зокрема таких, як формаційна природа економічних систем – адміністративні, суспільні, квазісуспільні, приватні системи – і ступінь їх регульованості – гіперрегульовані, помірно регульовані, гіпорегульовані системи. У розрізі вказаних вище формаційних типів економічних систем розглянемо на концептуальному рівні вплив фактора часу – короткотривалий, довготривалий, гіпердовготривалий ринковий період – на їх дерегулювальну еластичність (ефективність).

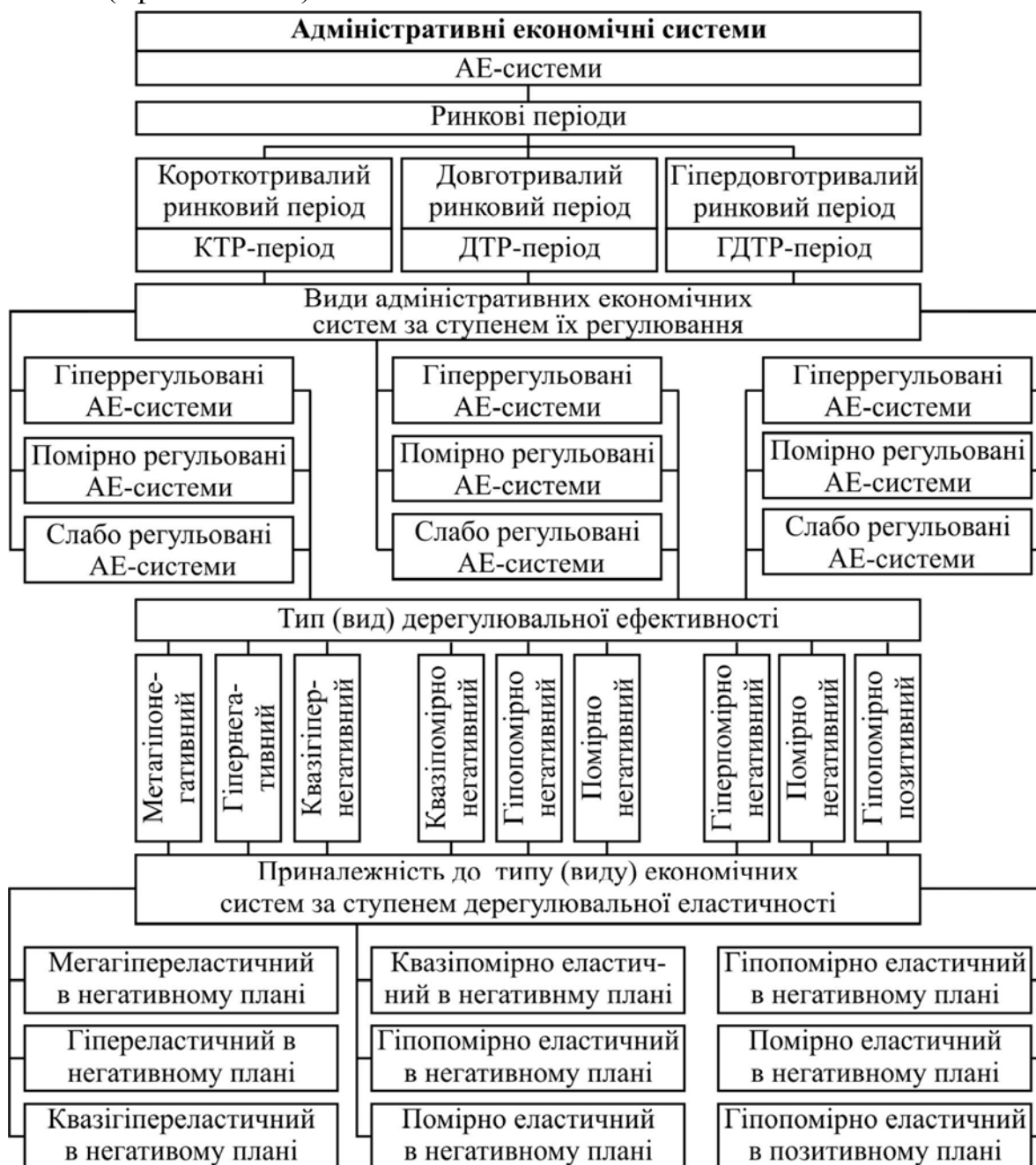

Рис. 1. Деретулювальна еластичність адміністративних економічних систем в короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

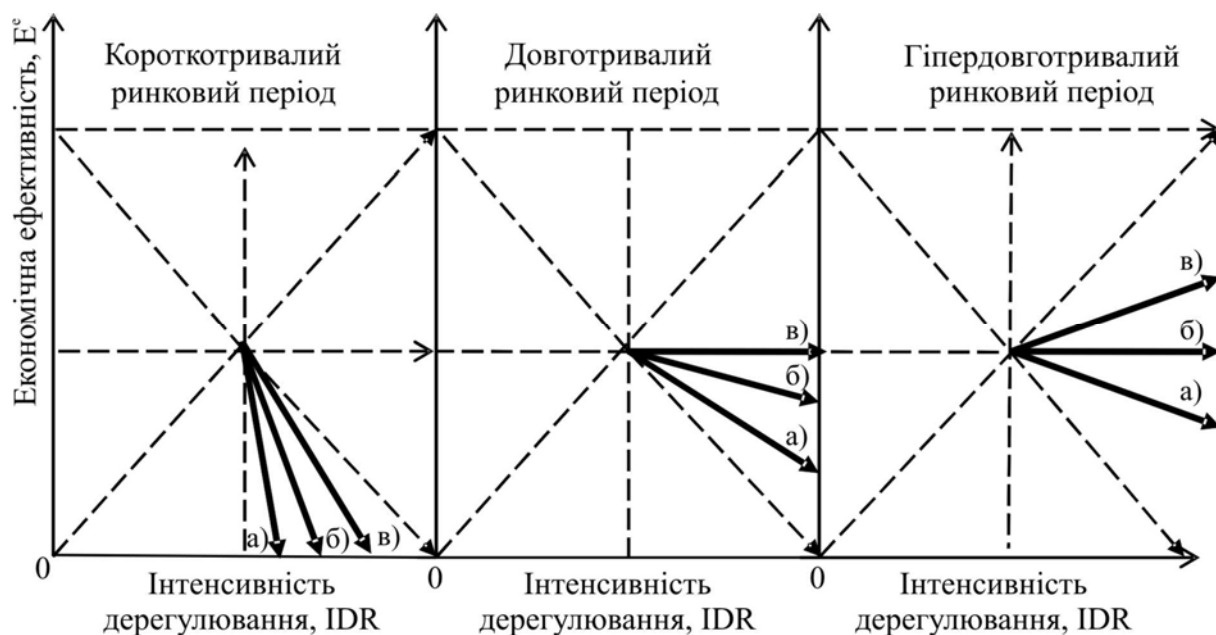

Рис. 2. Криві дерегулювальної ефективності адміністративних економічних систем: а – гіперрегульовані; б – помірно регульовані; в – слабо регульовані в короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

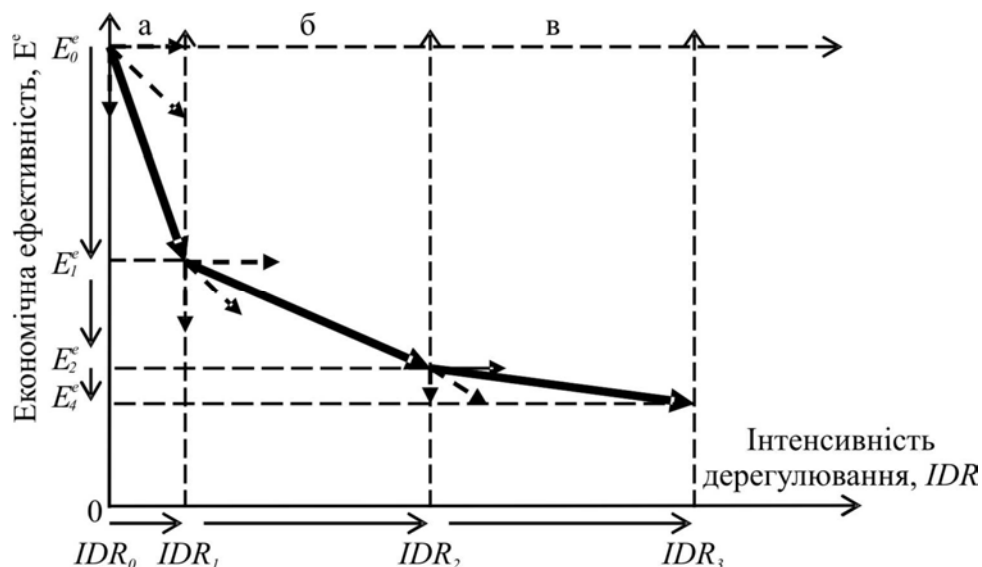

Рис. 3. Криві дерегулювальної ефективності гіперрегульованих адміністративних економічних систем: а – короткотривалий; б – довготривалий; в – гіпердовготривалий ринкові періоди

Адміністративні економічні системи на дерегулювання реагують тільки негативно (або майже негативно) в будь-якому ринковому проміжку часу. У короткотривалому ринковому періоді їх дерегулювальна еластичність знижується (ступінь зниження залежить від ступеня їх регульованості), у довготривалому – також знижується, але в окремих випадках може бути і нейтральною і лише в гіпердовготривалому ринковому періоді – дещо (незначно, за певного рівня їх регульованості) підвищується (рис. 1, 2). Якщо адміністративна економічна система є гіперрегульованою, то її дерегулювальна еластичність знижується в усіх трьох ринкових періодах. Однак темп цього зниження дещо гальмується і вже в гіпердовготривалому ринковому періоді він є незначним (рис. 3). Помірно регульована адміністративна економічна сис-

тема в короткотривалому і довготривалому ринкових періодах негативно реагує на дерегулювання, однак уже в гіпердовготривалому ринковому періоді ця негативна реакція повністю нейтралізується (рис. 4). І лише гіпорегульовані адміністративні економічні системи можуть через значний проміжок часу адаптуватися до умов дерегулювання і їх дерегулювальна еластичність із негативною може бути трансформована в позитивну (рис. 5). Тож адміністративні економічні системи в умовах посилення їх дерегулювання починають деградувати ("руйнуватися"), але за певного рівня їх регулювання та дерегулювання і в достатньо довгому інтервалі часу вони здатні адаптуватися до умов регулювального вакууму або його незначного рівня.

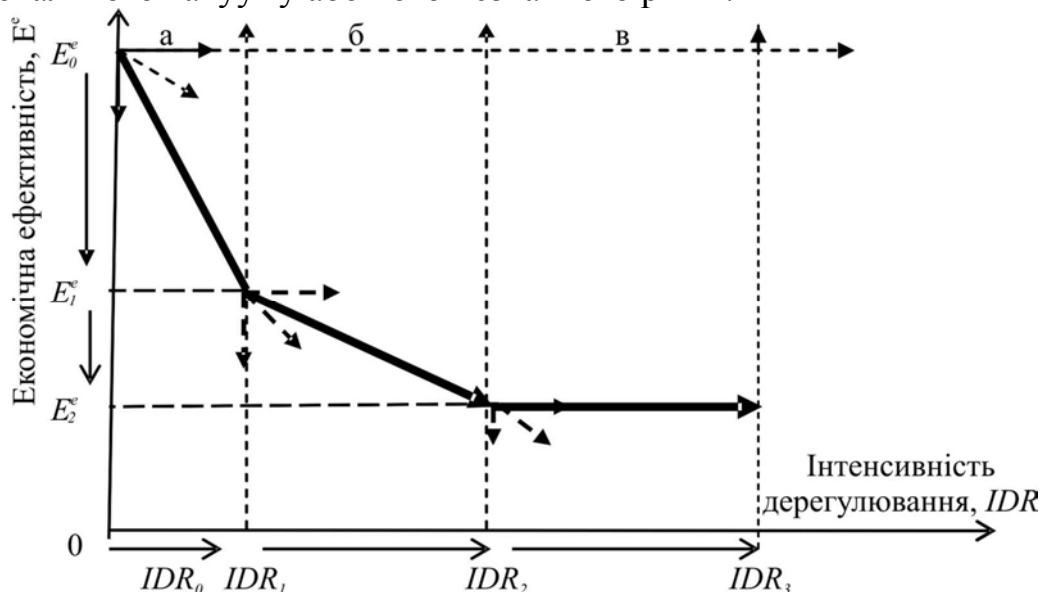

Рис. 4. Крива дерегулювальної ефективності помірно регульованих адміністративних економічних систем: а – короткотривалий; б – довготривалий; в – гіпердовготривалий ринкові періоди

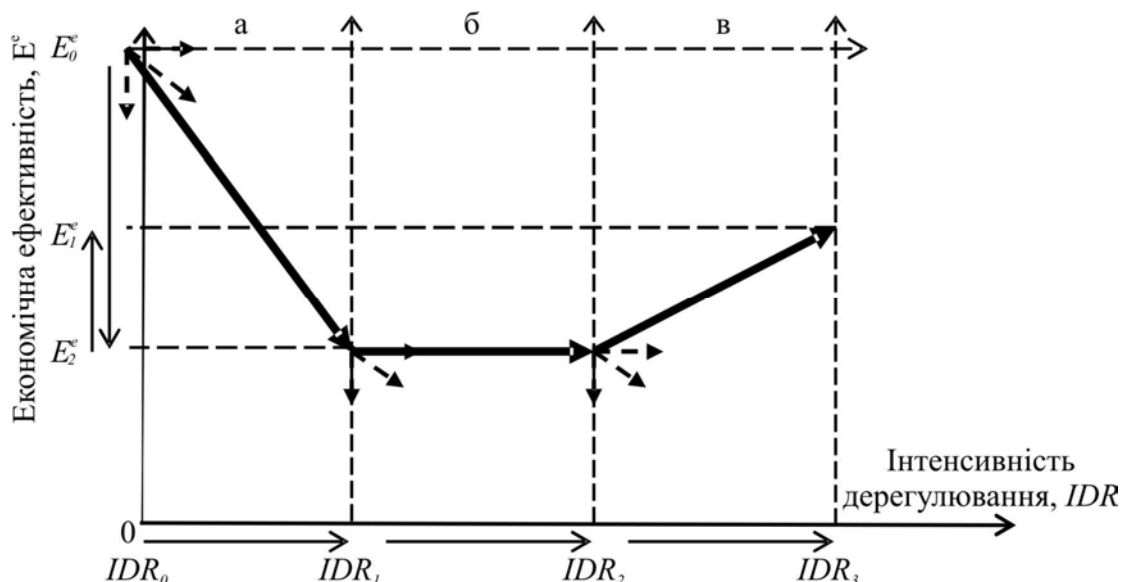

Рис. 5. Крива дерегулювальної ефективності слабо регульованих адміністративних економічних систем: а – короткотривалий; б – довготривалий; в – гіпердовготривалий ринкові періоди

На відміну від адміністративних економічних систем, суспільні економічні системи в умовах посилення дерегулювального режиму (переведення їх у

"вільне ринкове плавання") стрімко деградує, їх негативна дерегулювальна еластичність наростає з розширенням тривалості їх ринкового функціонування.

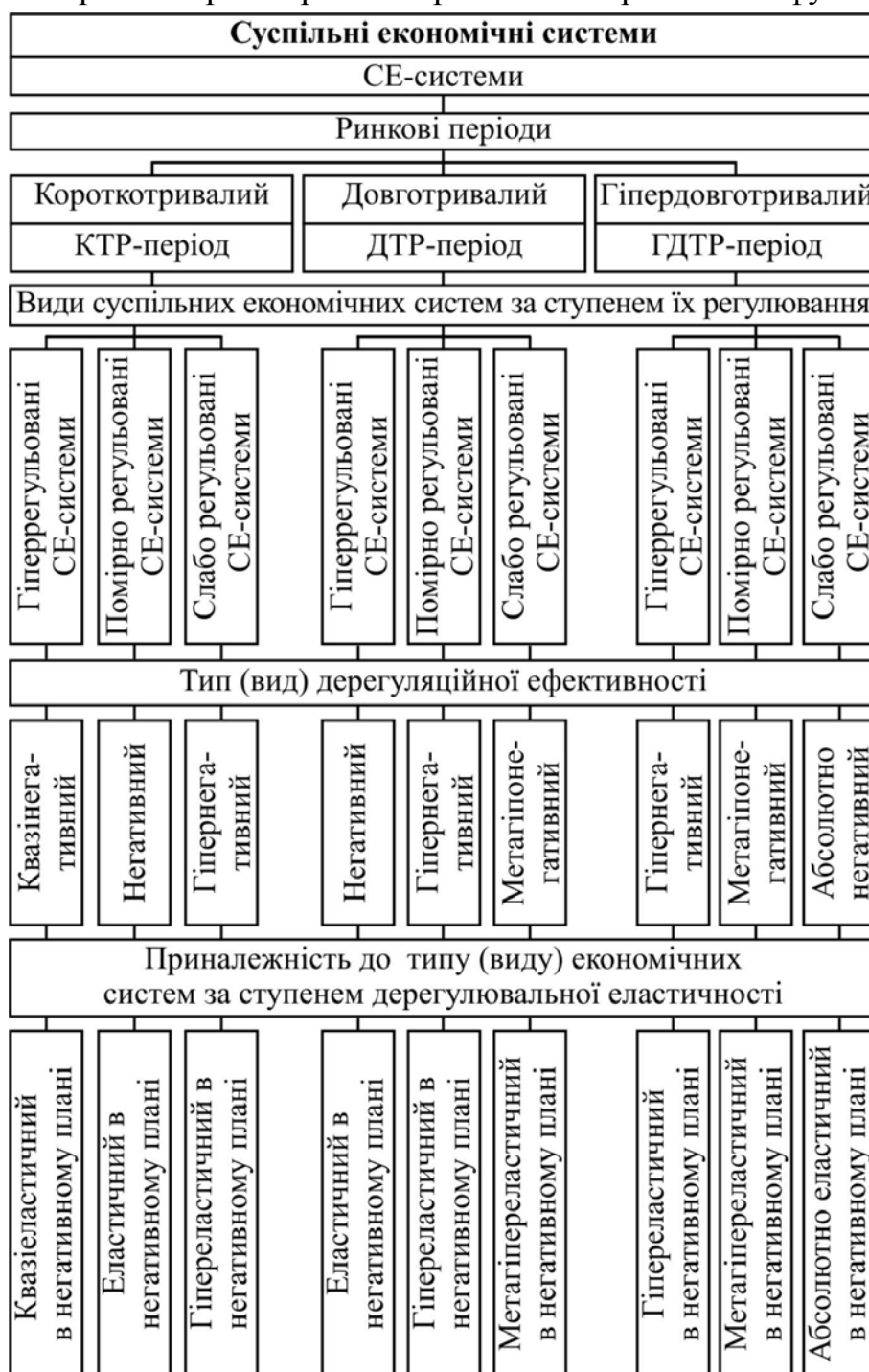

Рис. 6. Дерегулювальна ефективність суспільних економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

Ступінь цієї деградації вже залежить від початкового рівня їх регулювання (рис. 6, 7). Гіперрегульовані суспільні системи із збільшенням тривалості ринкового періоду деградує гіпопрогресивно (див. рис. 7), власне регульовані – прогресивно (рис. 8), а гіпорегульовані – гіперпрогресивно (рис. 9).

Загальний висновок такий. Суспільні економічні системи, на відміну від адміністративних, нездатні функціонувати і розвиватися в умовах регулювального вакууму. Наскільки цей вакуум починає формуватися, настільки

поширено вони деградують і "розвалюються". І чим довший період їх функціонування, тим значнішою буде їх деградація, що проявляє себе в підвищенні дерегульовальної чутливості в негативному плані.

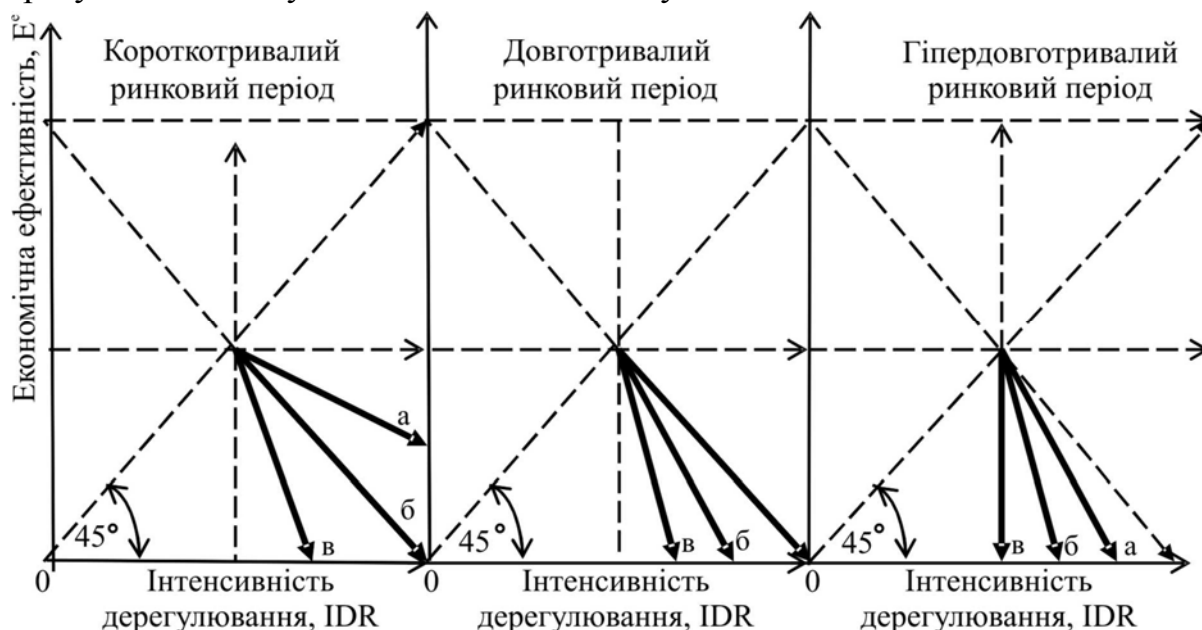

Рис. 7. Криві дерегульовальної ефективності суспільних економічних систем:
а – гіперрегульовані; б – помірно регульовані; в – слаборегульовані в короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

Дещо по-іншому впливає фактор часу на квазісуспільні економічні системи. У короткотривалому ринковому періоді їх дерегульовальна еластичність може бути як слабо позитивною, так і слабо негативною, це вже залежить від рівня їх регулювання. У довготривалому періоді вона переходить у нейтральну або позитивну, а в гіперпозитивному – може бути не тільки позитивною, але й гіперпозитивною (рис. 10, 11).

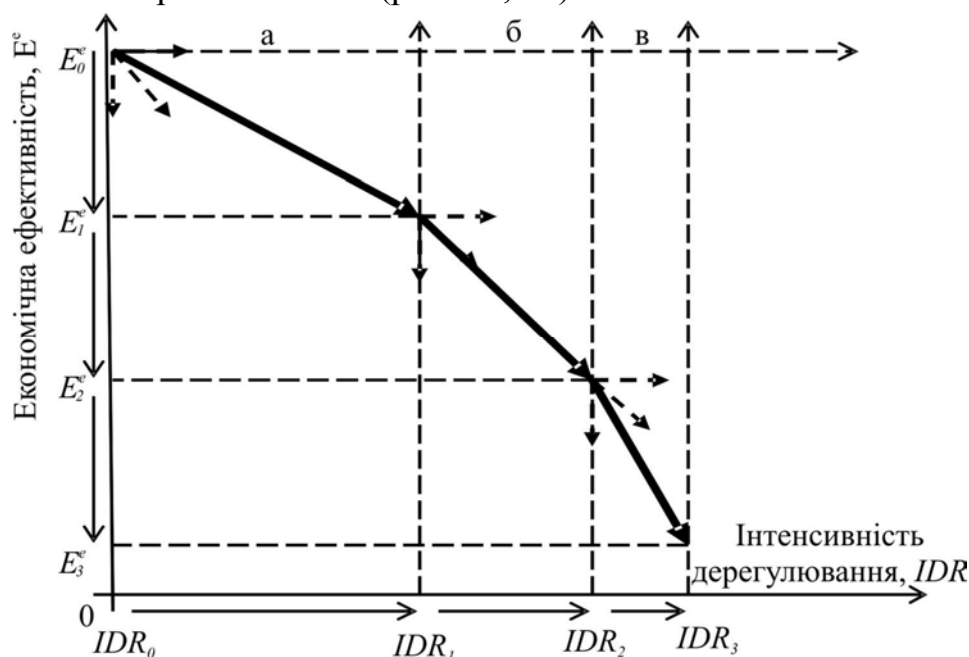

Рис. 8. Крива дерегульовальної ефективності гіперрегульованих суспільних економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

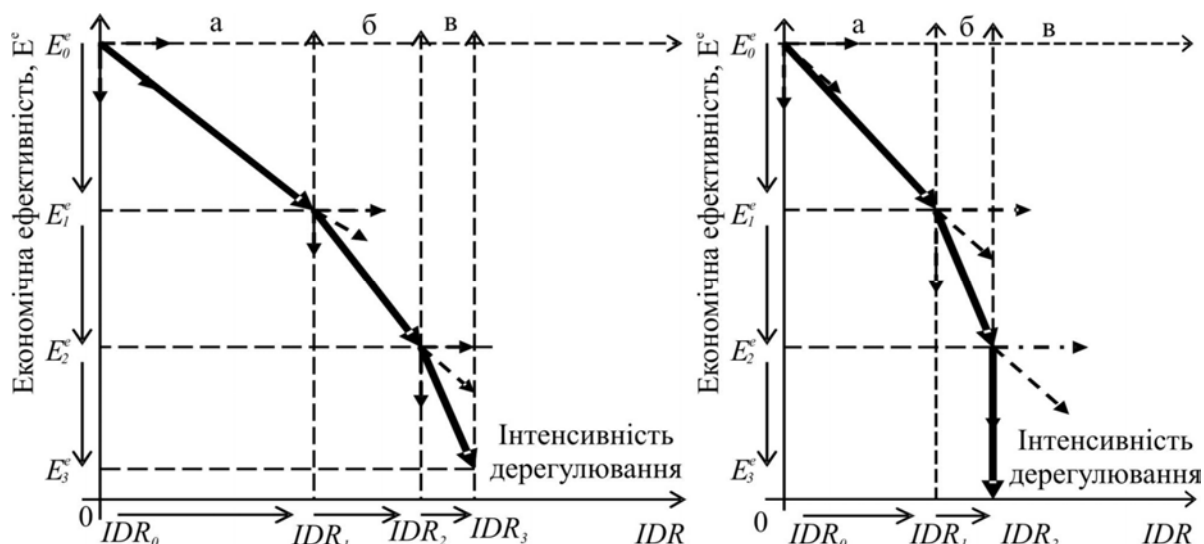

Рис. 9, 10. Крива дерегулювальної ефективності помірно (9) і слабо (10) регульованих суспільних економічних систем в короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

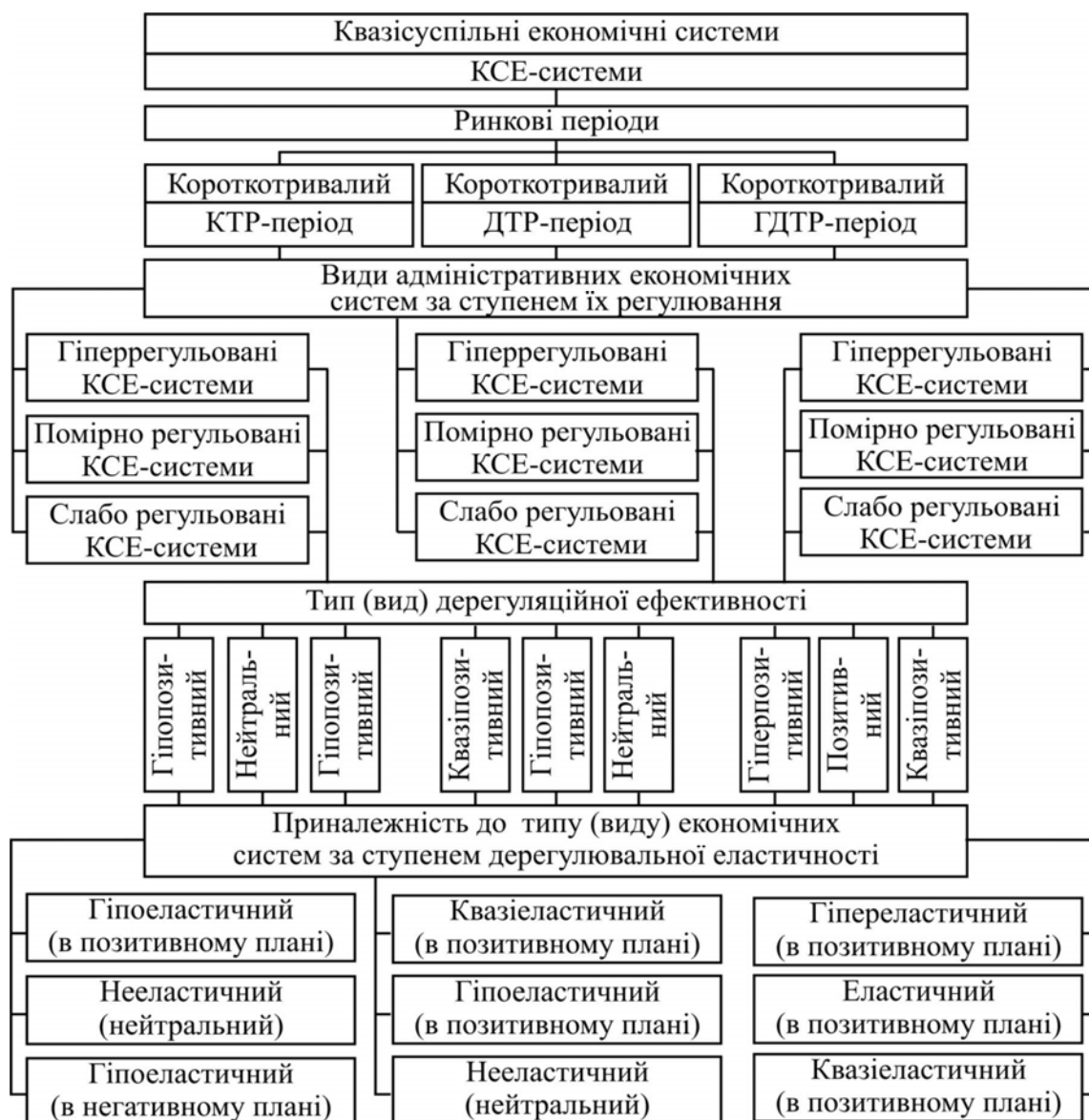

Рис. 11. Деретулювальна еластичність квазісуспільних (квазіприватних) економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

Гіперрегульовані квазісупільні системи із збільшенням тривалості їх функціонування (посилення дерегулювання) починають надзвичайно сильно прогресувати, тобто перебувають у режимі гіперпрогресу (рис. 12).

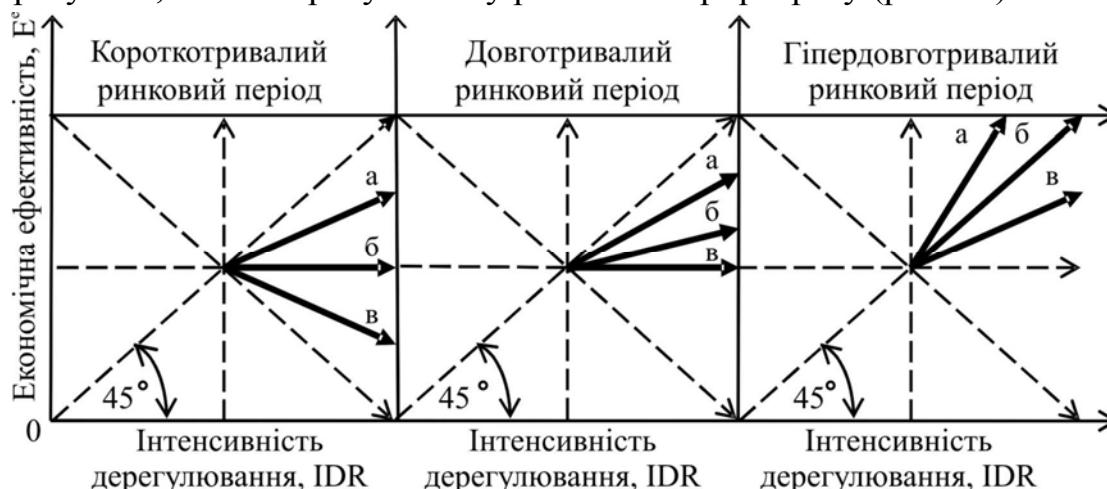

Рис. 12. Криві дерегулювальної ефективності квазісупільних (квазіприватних) економічних систем: *а* – гіперрегульованих; *б* – помірно регульованих; *в* – слаборегульованих у короткотривалому, довготривалому і гіперкороткотривалому ринкових періодах

Помірно регульовані квазісупільні системи також прогресують, але в значно меншій пропорції (рис. 13). Ще в меншій пропорції прогресують гіпорегульовані квазісупільні системи, перебувають у режимі гіпопрогресування (рис. 14, 15). Тільки приватні економічні системи незалежно від рівня їх початкової регулювання поведуться більш-менш однозначно в умовах посилення їх дерегулювання і збільшення тривалості ринкового періоду їх функціонування – вони прогресують, навіть гіперпрогресують (рис. 16-17). Їх дерегулювальна еластичність із переходом від короткотривалого до довготривалого і гіпердовготривалого ринкового періодів посилюється (в позитивному плані) (див. рис. 16).

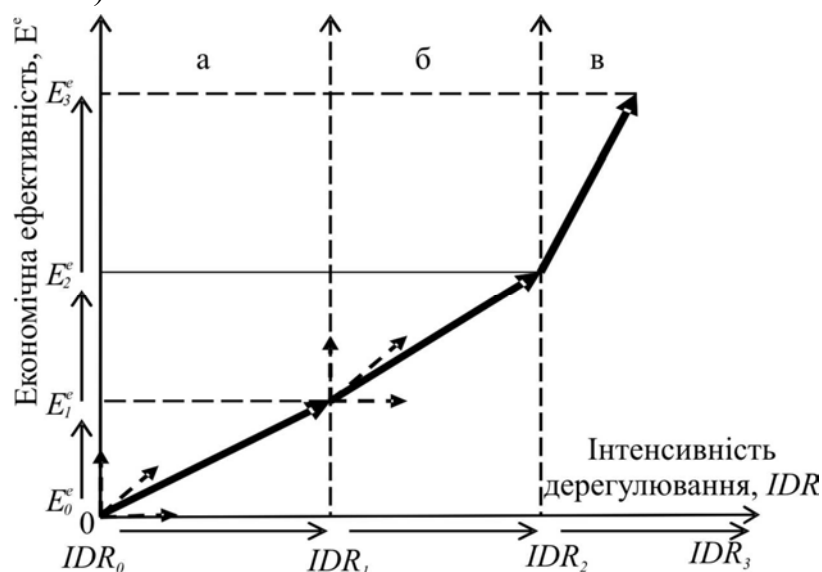

Рис. 13. Крива дерегулювальної ефективності помірно регульованих квазісупільних економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

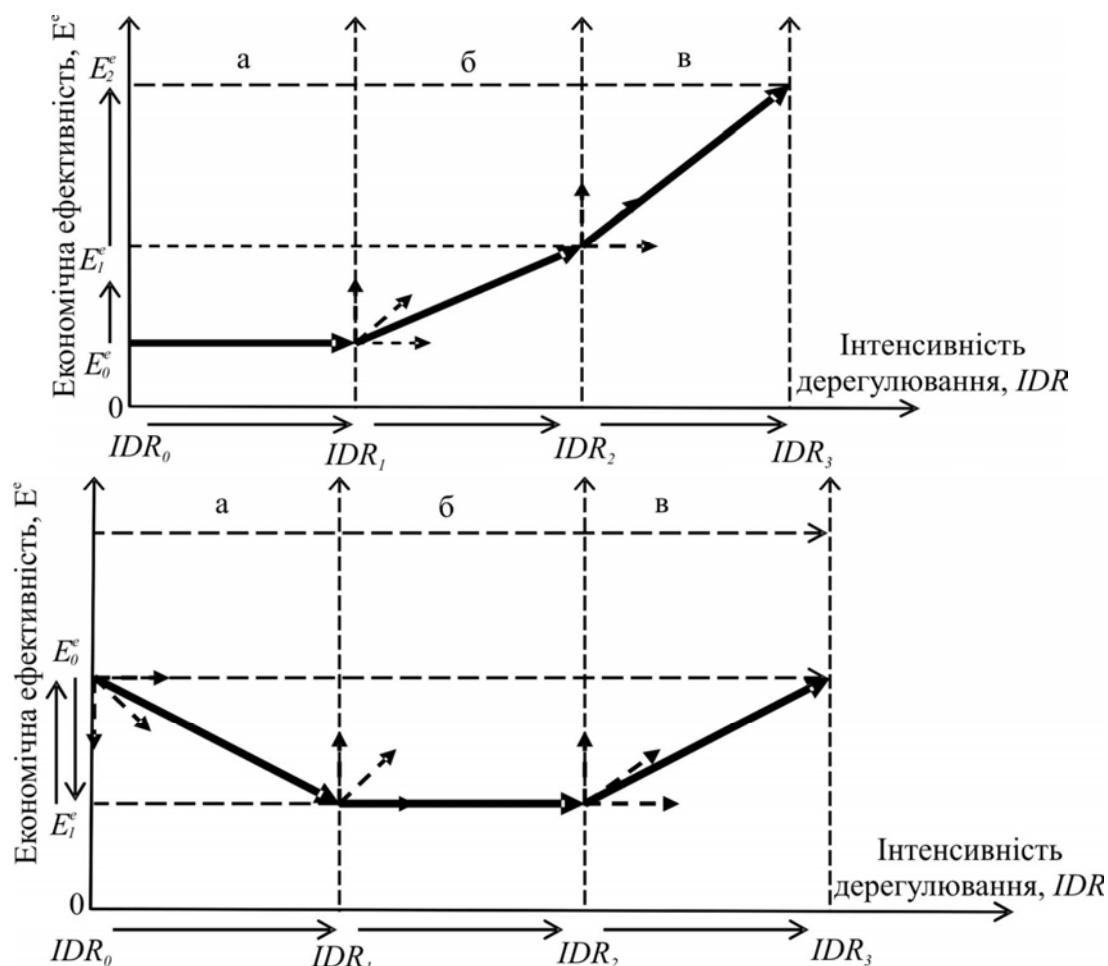

Рис. 14, (15). Крива дерегулювальної ефективності гіпо- (14) і слабо- (15) регульованих квазісупільних економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

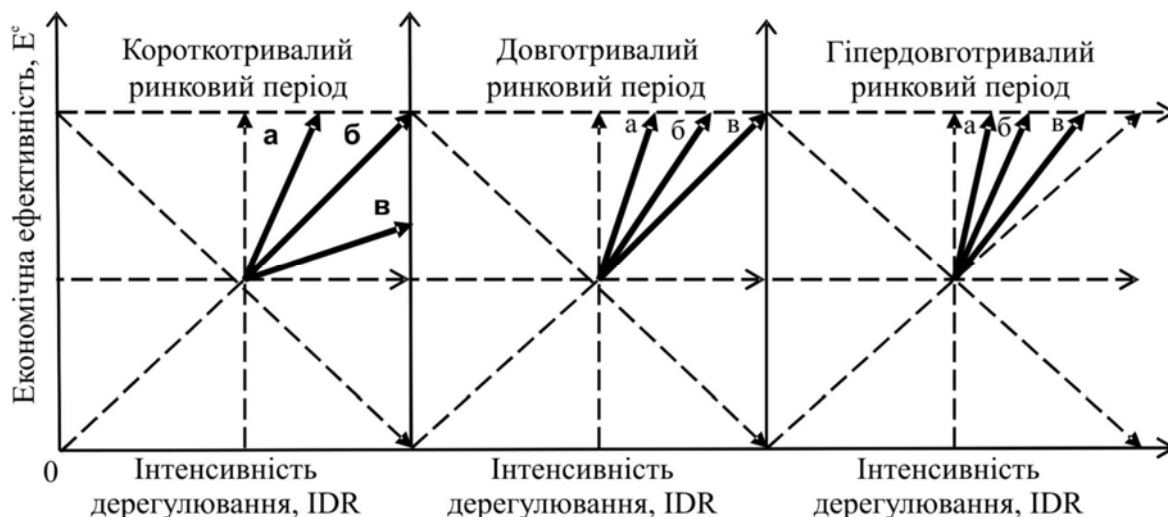

Рис. 16. Криві дерегулювальної ефективності приватних економічних систем: а – гіперрегульовані, б – помірно регульовані, в – слаборегульовані у короткотривалому, довготривалому, гіпердовготривалому ринкових періодах

Ступінь посилення дерегулювальної еластичності формується вже початковим рівнем їх регулювання. Гіперрегульовані приватні системи надзвичайно високими темпами проводять свою дерегулювальну еластичність від короткого до довгого і гіпердовгого ринкового періоду. Вони починають розвиватися і функціонувати метагіперпрогресивно (рис. 18).

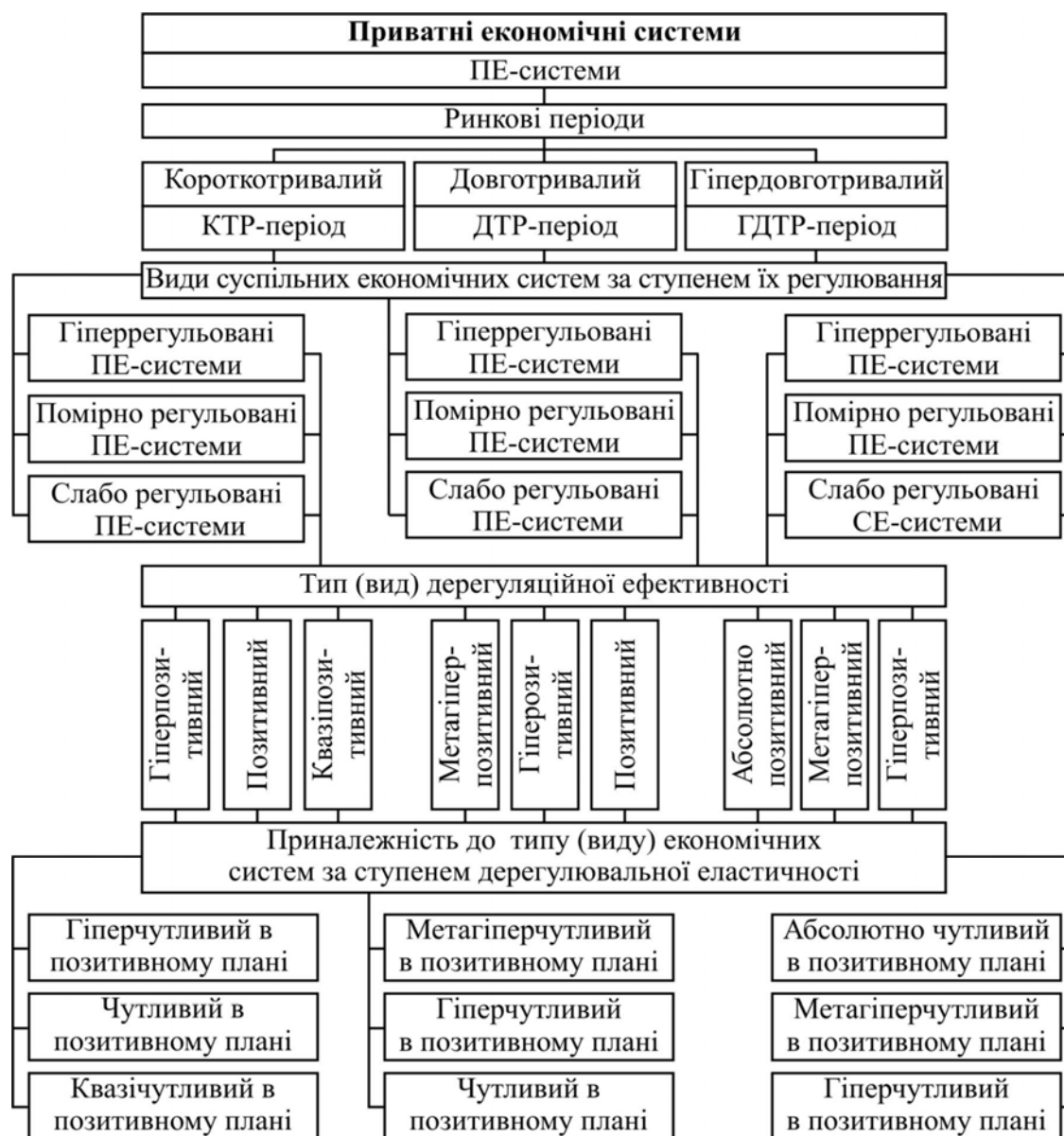

Рис. 17. Деретульовальна еластичність приватних економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

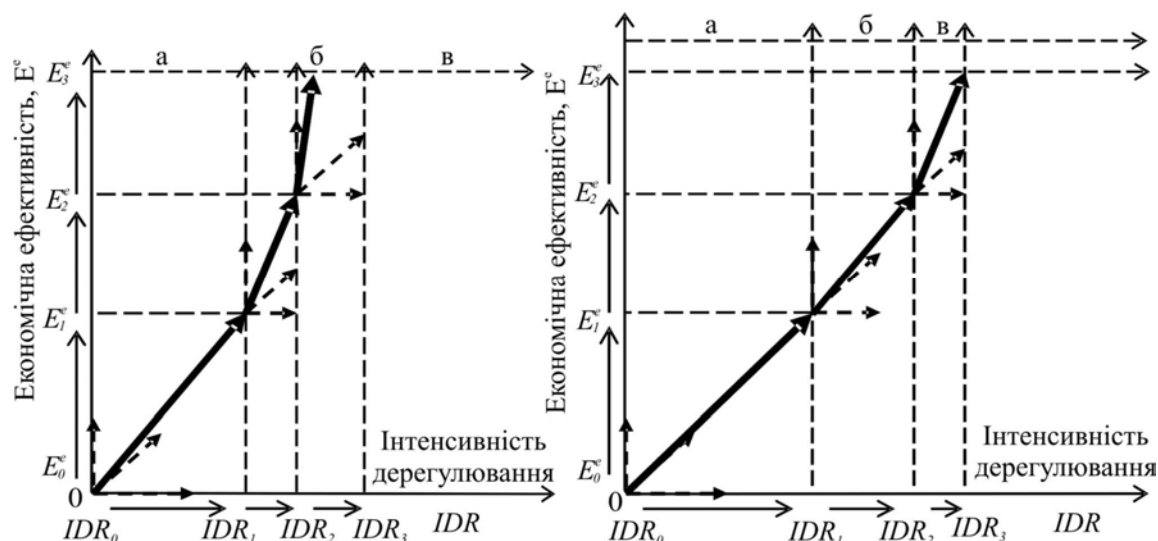

Рис. 18, 19. Крива дерегулювальної ефективності гіпер- (18) і помірно- (19) регульованих приватних економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

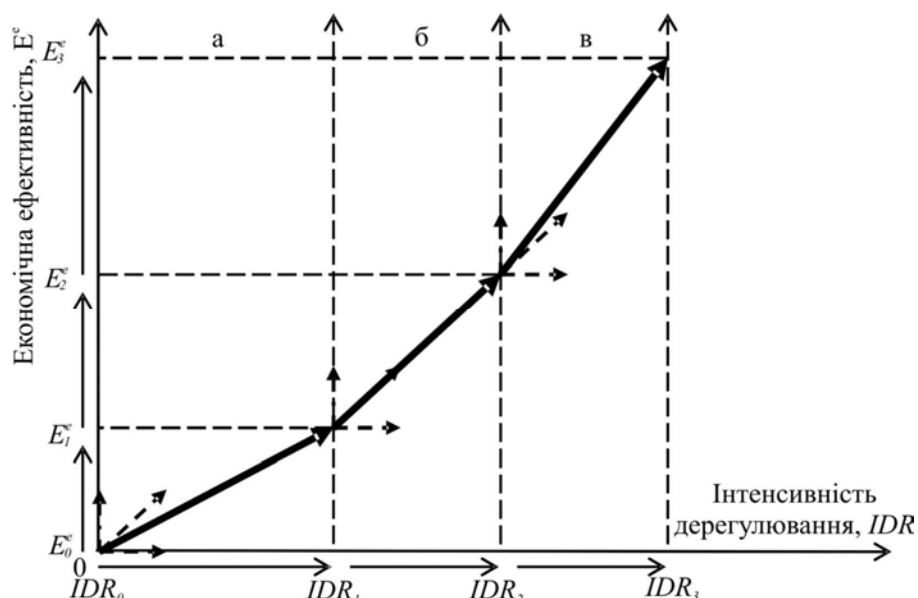

Рис. 20. Крива дерегулювальної ефективності слабо регульованих приватних економічних систем у короткотривалому, довготривалому і гіпердовготривалому ринкових періодах

Власне регульовані приватні системи в умовах переходу від короткого до довгого чи гіпердовгого періоду їх функціонування також прогресують, але вже значно менше, ніж гіперрегульовані системи. Їх прогрес можна кваліфікувати як гіперпрогрес (рис. 19). Зовсім незначно підвищується в часі дерегулювальна еластичність (ефективність) гіпорегульованих приватних систем, вони починають функціонувати в режимі власне прогресу (рис. 20).

Висновки. Підсумовуючи наш аналіз, можемо констатувати: з посиленням капіталізації економічних систем сильно соціалізовані системи в умовах дерегулювання з часом посилено "розвалюються", а дуже капіталізовані, навпаки, починають посилено прогресувати.

УДК 338.46: 339

Доц. В.І. Блонська, канд. екон. наук;
магістрант О.М. Сподарик – Львівська КА

СТРАТЕГІЯ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ТОРГОВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ РОЗВИТКУ РИНКОВИХ ВІДНОСИН

Досліджується суть та значення доходу підприємства в сучасних умовах ринку. Визначаються необхідні умови формування ефективної стратегії управління доходами торговельного підприємства в умовах розвитку ринкових відносин

Assoc. prof. V.I. Blonska; undergraduate O.I. Spodaruk – L'viv commercial academy

Strategy of receivership of auction enterprise is in the conditions of development of relations of markets

Essence and value of profit of enterprise is explored in the modern terms of market. The necessary terms of forming of effective strategy of receivership of auction enterprise are determined in the conditions of development of relations of markets.